

Ноћ пада на острво. Ноћ испуњава шупљине, ушуњава се између поља, као плима сенки што постепено прекрива све. У истом тренутку, са острва одлазе људи. Сваког јутра туристи стижу трајектом у осам, попуњавају празан простор, насељавају се на плажама, теку попут прљаве воде дуж друмова и земљаних путева. Онда, кад падне ноћ, опет напусте баре, удаље се идући уназад, нестану. Бродови их однесу. И падне ноћ.

Први пут сам дошао на острво пре тридесет година. Време је променило све. Једва да препознајем места, брежуљке, плаже, облик урушеног кратера на источној страни.

Зашто сам се вратио? Зар није било неке друге средине за писца у потрази за писмом? Неког другог уточишта, удаљеног од жамора света, мање дречавог, мање дрског, другог места где човек може сести за радни сто и писати редове на машини, окренут ка зиду? Хтео сам поново да видим то острво на крају света, то место без историје, без сећања, стену коју туче океан и мрцваре туристи.

Тридесет година, колико живи једна крава. Дошао сам тада због ветра, мора, полудивљих коња што тумарају вукући улар за собом, због крава на сред пута, у ноћи, због њиховог потресног мукања што звучи као сирена за маглу и кевтања паса на ланцу.

Пре тридесет година на острву није било хотелā, само соба, близу мола, издаваних на недељу дана, и ресто-

Кључ загонетке

Преносимо одломак из књиге „Олуја“ француског писца Жан-Марија Гистава ле Клезивоа коју ће у преводу Мелите Лого Милутиновић ускоро објавити Академска књига

ранā у дашчарама уз плажу. Изнајмили смо дрвену кућицу на узвишењу, неудобну, влажну и хладну, али за нас савршену. Мери Сонг била је дванаест година старија од мене, имала је лепу косу, црну, готово тевет, и очи боје јесењег лишћа, певала је блуз у Бангкоку, у неком хотелу за богате туристе. Зашто је хтела да пође са мном на ово дивље острво? Мислим да идеја није била моја, она ју је прва изнела. Или је чула некога да помиње некакви дивљу стену, по олуји неприступачну. „Потребна ми је тишина.“ Или је пак идеја била моја, мени је пала на ум тишина. Да бих писао, поново писао после изгубљених година. Тишина, даљина. Тишина, у ветру и мору. Хладне ноћи, звездана јата.

Сад је све само успомена. Сећање нема значаја, нема наставка. Важна је једино садашњост. Томе ме је научило горко искуство. Ветар ми је пријатељ. Непрестано дува по стенама, до-

лази са источног хоризонта и спотиче се о напукли белем вулкана, спушта се на брежуљке и пролази између зида од комада базалта, јури по песку од корала и поломљених шкољки. Ноћу, у мојој соби у хотелу (*Happy Day*, како ли је доде дошло то име, крвје име на насуканом дрвеном сандуку), ветар звижди кроз

спојеве на прозорима и вратима, пролази кроз празну собу са зарђалим гвозденим креветом који и сам изгледа као олупина. За моје изгнанство, моју усамљеност, нема других разлога осим сивила неба и мора, и досадних дозивања скупљачица „петрових ушију“, њихових крикова, звиждука, налик неком непознатом, старом језику, језику морских животиња које су насељавале свет давно пре људи... *Aya, ia, ai, au!*... Скупљачице су биле ту кад ми је Мери показала острво. Тад је све било другачије. Скупљачице шкољки имале су двадесет година, зарањале су без одела, с појасом

пуним камења, носиле су маске покупљене с лешева јапанских војника. Нису имале ни рукавице, ни патике. Сада су остареле, облаче црна гумена ронилачка одела, носе рукавице од акрилног плетива, пластичне назувке живих боја. После краја радног дана, иду друмом уз обалу гурајући улов у деџим колицима. Понекад возе скутере на струју, комбије троточкаше на бензин. Имају ножеве од нерђајућег челика, закачене за појас. Скидају ронилачка одела међу стенама, код кућице од бетонских блокова подигнуте за њих, спирају се цревом на отвореном, па се враћају кући шепесајући, погрбљене од реуме. Њихове године отишле су у ветар, моје такође. Небо је сиве боје, боје кајања. Море је немирно, узбуркано, уларо о гробене, о шишке од лаве, вртложи се и плуска у великим локвама, на улазу у уске заливе. Да није тих жена што сваког дана скупљају шкољке, море би било непријатељско, неприступачно. Сваког јутра слушам вику морских жена, несладан звук њиховог дисања кад дигну главу из воде, *ауиии, иа*, замишљам прошла времена, замишљам Мери, која је нестала, мислим на њен глас који је певао блуз, на њену младост, на своју младост. Рат је све избрисао, рат је све сломио. Рат ми се у оно време чинио леп, желео сам да пишем о њему, да га доживим па да пишем о њему. Рат је био лена девојка с телом као сан, дугом црном косом, светлим очима, очаравајућим гласом, а преобразио се у рашчупану и злу старицу,

осветољубиву аспиду, немилосрдну, нечовечну. Враћају ми се слике, пењу се из највеће дубине. Разглављена тела и одсечене главе што засипају прљаве улице, локве бензина, локве крви. Опор укус у зустима, гадан зној. У собику без прозора, осветљеном једном једином голом сијалицом, четири мушкарца држе једну жену. Двојица јој седе на ногама, трећи јој је везао зглавке ременом, четврти је заузет бесконачним силовањем. Нема звукова, баш као у сновима. Осим промуклог дисања, силоватељевог, и још једног даха, жениног, кратког, пискавог, пригушеног страхом, можда је спочетка врштала, пошто носи траг ударца на доњој усни, која је пукла, а крв је потекла и направила јој на бради звезду. Силоватељево дисање се убрзавало, претвара се у некакви дубок, тежак хропац, потмуо и испрекидан звук машине, звук који се убрзавало и чини се да никад неће стати.

Мери је дошла много касније, Мери, која је превише пила, коју је узело море. „Могла бих то да урадим“, рекла је кад смо прелазили теснац што раздваја острво од континента. Ушла је у море на заласку сунца. Плима је загладила таласе, кругови боје вина кретали су се полако. Људи који су је видели како улази у море рекли су да је била покојна, смешила се. Обукла је пливачки костим, плаво кратко одело без рукава, и клизнула између црних стена, почела је да плива, и наставила, док је таласи или сјај сунца на заласку нису сакрили од очију посматрача.

Ја нисам ништа знао, ништа видео, ништа предвидео. Само је њена одећа, у соби у нашој кућици, стајала пресавијена и сложена, као спремна за пут. Празне боце ракије од биринча, отворене пакле цигарета. Торба с неколико познатих предмета, чешљем и четком за косу, пинцетом, огледалом, руменилом, ружем, марамицом, кључем, нешто америчког и јапанског новца, све као да ће се Мери вратити за два сата. Једини полицајац на острву – млад човек, обишан на четку, дечачког изгледа – направио је попис. Али све је оставио мени, као да сам неки рођак, пријатељ. Затражили су да се побринем за земне остатке, ако буду пронађени, да их кремирам, бацим натраг у море. Међутим, никад се није појавило ништа сем тих безначајних стварчица. Станодавца је пробрала одећу, задржала лепе плаве ципеле, сламнати шешир, чарапе, наочари за сунце, ташну. Ја сам Мерине исправе спалио у дворишту. Кључеве, личне предмете, бацио сам у море, с палубе брода који ме је враћао на континент. Златаст сјај блеснуо је између две струје, помислио сам да их је неки морски прождрљивац, зубатац, ципал, прогутао.

Тело никад није пронађено. Мери, с меком кожом боје ћилибара, мишићавим ногама плесачице, пливачице, дугом црном косом. „Али зашто?“, упитао је полицајац. Само је то рекао. Као да сам ја могао једног дана сазнати одговор. Као да сам ја држао кључ загонетке.